

Etterkommerne – integreringens lakmustr

Det bor i dag 73 500 barn av to innvandrere i Norge. Denne gruppa vokser raskt – for ti år siden var de halvparten så mange. Disse barna er født og oppvokst her i landet, men ingen av deres foreldre eller besteforeldre er født her. De vil ha andre forutsetninger enn foreldrene side for å klare seg på skolen og i arbeidslivet. Hvordan det går med etterkommerne kan derfor ses på som en integreringens lakmustr. Samtidig skiller etterkommerne seg fra andre norskfødte barn nettopp fordi deres foreldre *ikke* er fra Norge, og derfor ikke arver den «kulturelle kapitalen» som norskfødte foreldre overfører til sine barn.

Kristin Henriksen er statsviter og arbeider som førstekonsulent ved Statistisk sentralbyrå. **Lars Østby** er geograf og ansatt som seniorforsker på samme sted.

Av Kristin Henriksen og Lars Østby

Ved inngangen til 2007 var det i landet vårt 73 500 personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre som selv er innvandrere. Dette er flere enn det er innbyggere i Fredrikstad kommune. Denne gruppen utgjør 1,6 prosent av hele befolkningen i Norge, men en langt større andel av barna i Norge – for eksempel 8,1 prosent av alle under 6 år. Langt de fleste etterkommerne – 57 200 – har foreldre med bakgrunn fra Afrika, Asia (med Tyrkia) eller Sør- og Mellom-Amerika. Seks av ti har foreldre fra Asia, de utgjør 43 000 personer. Videre har 10 000 foreldre fra Øst-Europa. I alt har 67 000 bakgrunn i et ikke-vestlig land, bare 6 500 har foreldre fra vestlige

land, over halvparten av disse har foreldre født i Norden.

Ettersom etterkommerne domineres av personer med ikke-vestlig bakgrunn, vil vi konsentrere oss om disse når vi beskriver levekårene til etterkommerne. Det er også de ikke-vestlige etterkommere som er viet mest interesse i offentligheten, både i Norge og i andre land.

Det er også en god del barn og unge som er født i utlandet og som selv har innvandret, flere jo eldre barna er. Figur 1 viser at det blant 0-åringene er 4 800 etterkommere og bare et par hundre innvandrere, mens det blant dem på 29 er 500 etterkommere og 6 500 innvandrere. I alle aldre over 13 år er det flere innvandrere enn etterkommere.

Etterkommerne er altså født i Norge, og antallet fødte har økt i takt med antallet potensielle innvandrerforeldre. I 1997 ble det født vel 3 500, i 2006 5 500. Siden vi har hatt så stor innvandring fra Somalia og Irak de siste ti år, har også antallet fødsler av innvandrere herfra økt, fra 400 i 1997 til 1 300 i 2006. Utvandringen av etterkommere kan vise seg å bli betydelig. Dersom utvandringen blant somaliere fortsetter som den har vært, kan en tredel av etterkommerne ha utvandret før de fyller 30.

Desidert flest etterkommere har pakistanske foreldre

Mens det finnes førstegenerasjonsinnvandrere fra 213 land, har etterkommerne bakgrunn fra 167 ulike land. Noen ganske få har foreldre fra Bahrain, Benin, Komorene eller Caymanøyene. Desidert flest har foreldre fra Pakistan, over 12 500 personer eller 17 prosent av alle etterkommere. Det er halvparten så mange etterkommere fra Vietnam som fra Pakistan, og deretter følger de med foreldre fra Tyrkia, Sri Lanka og Somalia (tabell 1). De 12 største grup-

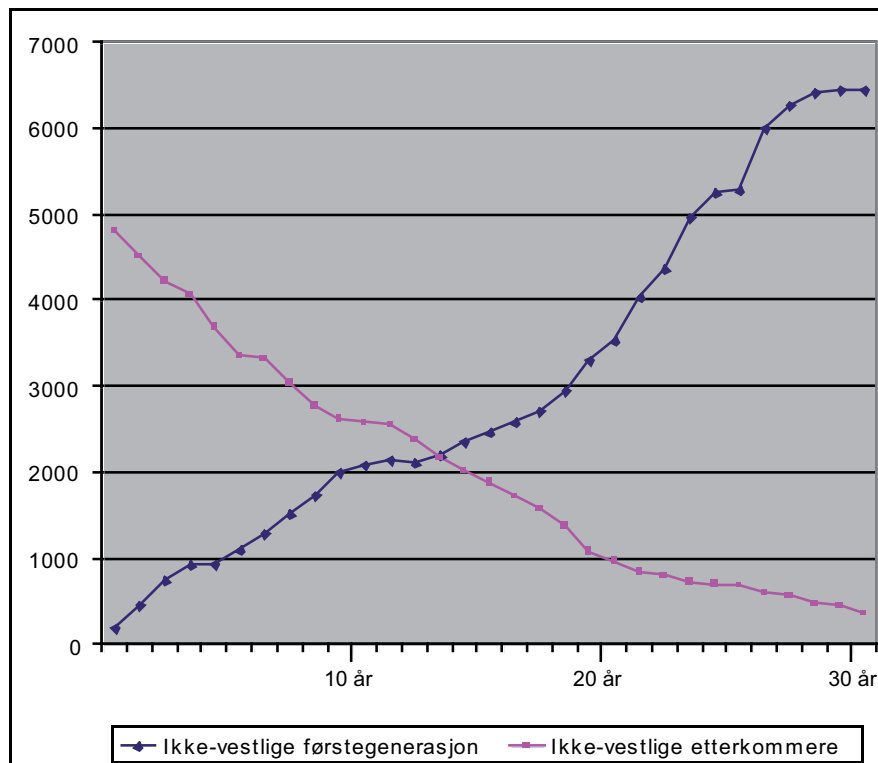
Definisjoner og viktige begreper

- Førstegenerasjonsinnvandrere: Dette er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (også omtalt som etterkommere) er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet. Mange innvandrere, særlig innvandrere fra vestlige land, er gift og får barn med personer uten innvandrerbakgrunn. Da kommer ikke barna med i innvandrerbefolkningen, slik SSB definerer den.
- Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.
- Landbakgrunn for etterkommere er foreldrenes fødeland. Der hvor mor og far har forskjellig utenlandsk fødeland blir mors fødeland lagt til grunn.
- Ikke-vestlige land = Asia med Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa. Øst-Europa omfatter følgende land: Albania, Bosnia-Hercegovina, Bulgaria, Estland, Hviterussland, Kroatia, Latvia, Litauen, Makedonia, Moldova, Polen, Romania, Russland, Serbia og Montenegro, Slovakia, Slovenia, Tsjekia, Ukraina og Ungarn. (Mange vil synes det er unaturlig å kategorisere Polen som et ikke-vestlige land. «Merkelappene» ikke-vestlig/vestlig er i skrivende stund under revidering i SSB, men i denne artikkelen grupperes Polen som «ikke-vestlig».)
- Vestlige innvandrere kommer fra resten av verden, det vil si Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania.

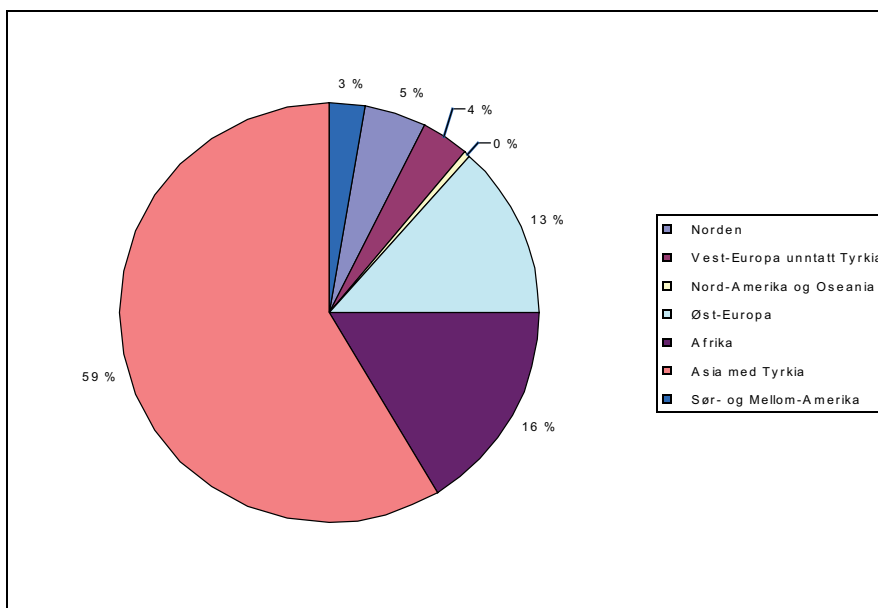
pene har foreldre fra ikke-vestlige land, deretter følger Danmark. Grunnen til at få etterkommere har bakgrunn fra vestlige land, som Danmark, Sverige, Tyskland eller Storbritannia, er at mange herfra gifter seg og får barn med personer uten innvandrerbakgrunn dersom de blir boende i Norge, og disse barna regnes ikke som etterkommere. Gifter de seg med en fra hjemlandet vil de oftest slå seg ned der.

De fleste etterkommere er fremdeles svært unge

I europeisk sammenheng har Norge en relativt kort innvandringshistorie. Innvandring fra tredje verdens land har i stor grad funnet sted etter 1970. Barna som førstegenerasjonsinnvandrere har fått etter at de har kommet til Norge er derfor fremdeles unge.

Figur 1. Ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere, etter alder. 1.1.2007.

Figur 2. Etterkommere etter landbakgrunn (gruppert i regioner). 1.1.2007

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

- Kun 4 prosent er over 30 år. De fleste over 30 år har foreldre fra ikke-vestlige land.
- Av de fra ikke-vestlige land er 87 prosent under 20 år, 75 prosent under 15 år, og 58 prosent er under 10 år.

Det betyr at knapt 8 500 etterkommere fra ikke-vestlige land er rukket å bli 20 år, og at det dermed er relativt lite vi vet om deres voksenliv i Norge, men noe er det som vi skal se grunnlag for å si.

Etterkommerne utgjør 1,6 prosent av den totale folkemengden i Norge, men siden de fleste er svært unge utgjør de en større andel av alle barn og unge i Norge, og en forsvinnende liten andel av voksne og eldre.

4 av 10 «voksne» etterkommere har pakistansk bakgrunn

De med foreldre fra Asia dominerer i aldersgruppa 15–30 år. Over 30 år er flertallet personer med foreldre fra Europa. Fra 0–18 år er det også et stort flertall med bakgrunn fra Asia (med Tyrkia) men her er det større innslag av barn med foreldre fra Afrika og særlig Øst-Europa. De siste 15 år har det vært mye større innvandring herfra enn det var tidligere.

Den gruppen innvandrere fra ikke-vestlige land som først ble av en viss størrelse i Norge var pakistanere. Derfor er det også i stor grad barna til

førstegenerasjonsinnvandrene fra Pakistan som først blir voksne i Norge (se figur 3). Det er de som dominerer blant de som er over 18 år. Blant alle etterkommere i aldersgruppen 18–30 år har fire av ti pakistanske foreldre. Fra 0–18 år er gruppen mye mer sammensatt, her utgjør de med pakistanske foreldre til sammenlikning bare 15 prosent.

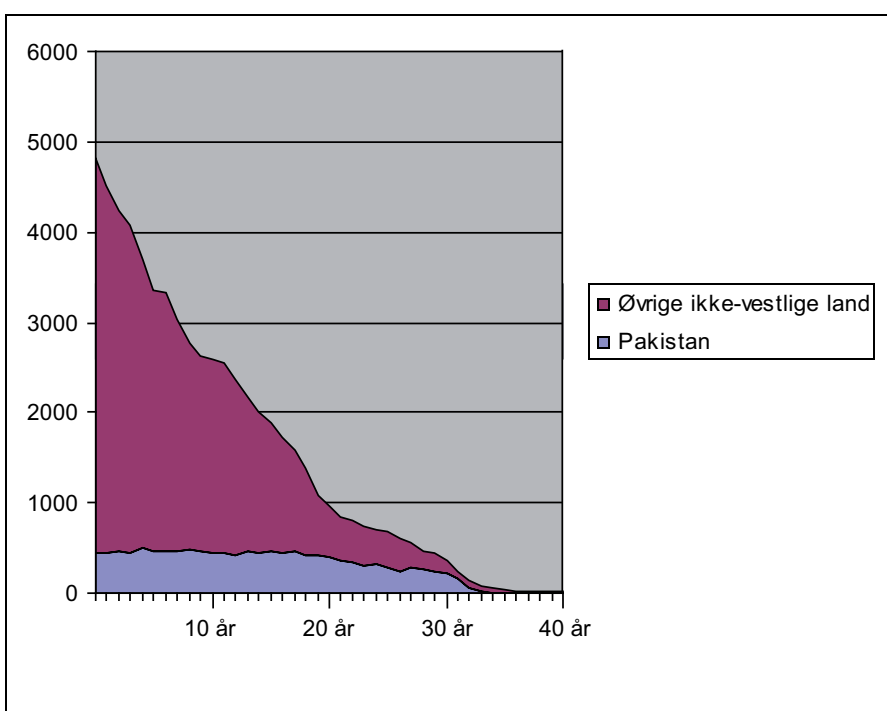
Det er viktig å være klar over den ulike sammensetningen i de ulike aldersgruppene. Tall på for eksempel deltakelse i videregående skole er nå i stor grad preget av de med pakistanske foreldre. Om ti år vil bildet være et helt annet og mer sammensatt av personer med foreldre fra mange ulike land, og med større vekt på flyktninger enn tidligere.

Tabell 1. Etterkommere fra 18 utvalgte land. Hele landet og Oslo. Absolutte tall og prosent. 1.1.2007

Landbakgrunn	Hele landet	Oslo	Prosent i Oslo
I alt	73 488	32 211	44 %
Pakistan	12 526	8 884	71 %
Vietnam	6 374	1 523	24 %
Tyrkia	4 971	2 011	40 %
Somalia	4 958	2 778	56 %
Sri Lanka	4 642	2 640	57 %
Irak	4 172	1 328	32 %
Serbia	2 935	618	21 %
Marokko	2 770	2 260	82 %
India	2 543	1 087	43 %
Bosnia-Hercegovina	2 401	312	13 %
Iran	2 354	817	35 %
Chile	1 447	335	23 %
Danmark	1 419	260	18 %
Sverige	1 103	327	30 %
Polen	1 087	317	29 %
Filippinene	1 084	586	54 %
Tyskland	973	159	16 %

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Figur 3. Etterkommere etter alder, Pakistan og øvrige ikke-vestlige land. 1.1.2007

Nesten halvparten bor i Oslo

32 200 av 73 500 etterkommere bor i Oslo, eller 44 prosent (se tabell 1). Dette er en langt høyere andel enn blant førstegenerasjonsinnvandrere (29 prosent). Ser vi bare på ikke-vestlige innvandrere, bor 32 prosent av førstegenerasjon i hovedstaden og 47 prosent av etterkommerne. Blant de største gruppene av etterkommere er det blant de med foreldre fra Marokko og Pakistan at høyest andel bor i Oslo. Dette gjelder også for alle innvandrere fra Marokko og Pakistan.

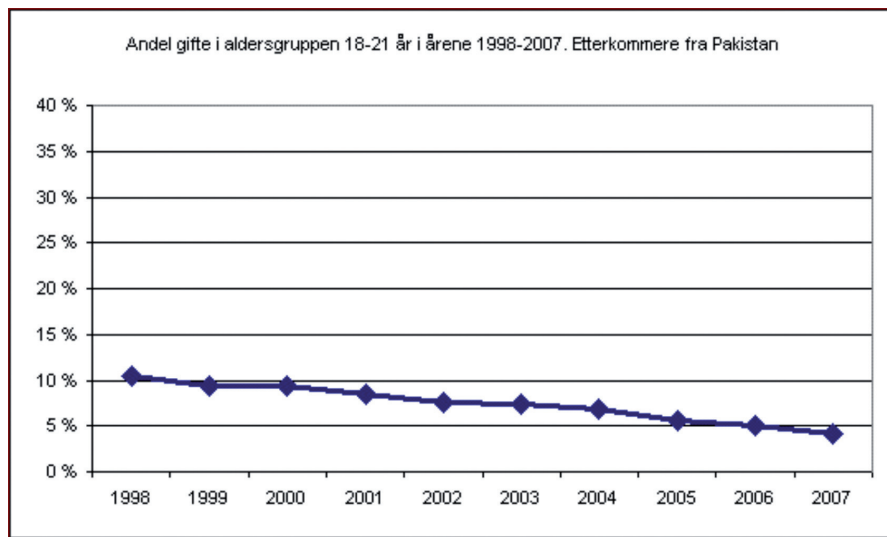
«Mister» vi mange?

Noen vil hevde at SSBs definisjon av innvandrerbefolkningen (førstegenerasjon + etterkommere) er for snever. For det første inkluderer ikke definisjonen «tredjegerasjon», det vil si barn av to etterkommere. I 2006 var det 100 personer i denne gruppa, mange av disse befinner seg i Oslos sandkasser. Gruppen blir selvfølgelig raskt større, men det er ennå mange år til det kan sies noe meningsfylt om deres integrasjon.

Vi tar heller ikke med de som har én utenlandsfødt forelder og to utenlandsfødte besteforeldre i innvandrerbefolkningen. Det er 150 000 personer født i Norge av slike foreldrepar. 70 prosent av de utenlandsfødte foreldrene har vestlig bakgrunn.

Det siste tiåret er det årlig født minst 1 000 flere barn av slike blandede foreldrepar enn av innvandrerpar, i 2006 6 900 mot 5 700. I 2006 var halvparten (3 400) av de innvandrede foreldrene fra et vestlig land (nesten 3 av 4 fra Sverige, Danmark, Tyskland, Storbritannia eller USA). Den andre halvparten hadde bakgrunn i 138 ulike ikke-vestlige land, flest fra Thailand og Filippinene, så Pakistan. Analyser av levekårene for dem med én norskfødt og én utenlandsfødt forelder (Østby 2004) viser at de likner mest på levekårene for dem med to norskfødte foreldre.

Det er ikke uvanlig for etterkommere å stifte familie med en fra foreldrenes hjemland (Lie 2004, Daugstad 2006). Til forskjell fra gruppa vi omtalte i avsnittet over, vil barna til slike par ha fire besteforeldre som er født i utlandet, men disse barna telles heller ikke med i innvandrerbefolkningen. Det var ved inngangen til 2006 vel 2 000 i denne gruppen, halvparten av dem har tilknytning til Pakistan. Deretter kommer Tyrkia med 250. Det er nesten bare etterkommere med bakgrunn i Pakistan og Tyrkia som stifter familie med en som innvandrer fra «gamlelandet». Det er ikke så mange andre som er rukket å bli så gamle at de kan gifte seg, men så langt synes ikke så mange å følge mønsteret for dem fra Pakistan. Fra land som Vietnam og Chile er det bare om lag 10 barn av en etterkommer fra dette landet gift med en innvandrer herfra. Det er nok mulig at antallet i denne gruppa vil øke når grup-

pen etterkommere i gifteklar alder øker, men for Vietnam, Chile og Iran har dette altså ikke skjedd. (For mer om virkningen av ulike avgrensninger av innvandrergruppen, se Østby 2006.)

Vanlig å gifte seg med noen fra hjemlandet

Det er ikke mange etterkommere som er blitt så gamle at de har giftet seg, og de som har gjort det, er stort sett barn med foreldre fra de første arbeidsinnvandrergruppene, særlig fra Pakistan og Tyrkia. På den ene siden ser det ut til at etterkommerne gifte seg ved høyere alder enn førstegenerasjon. På den andre siden ser det ut til at mønsteret i hvor ektefellen kommer fra er nokså likt – både førstegenerasjon og etterkommerne gifte seg stort sett med noen med bakgrunn fra hjemlandet, enten født og oppvokst i Norge, eller innvandret i forbindelse med ekteskapet. Mange venter imidlertid med å gifte seg, og det er derfor for tidlig å trekke sikre konklusjoner om ekteskapsmønsteret til etterkommerne. Det er ikke sikkert etterkommere som venter med å gifte seg følger mønsteret til de første som har giftet seg, og det er heller ikke sikkert etterkommere fra andre land vil gjøre det (Daugstad 2006).

Figur 4 viser hvordan andelen som er gift blant etterkommere med bakgrunn i Pakistan i alderen 18-21 endres fra 1998 til 2007. I 1998 var det relativt få av etterkommerne som var blitt over 18 år, og hver tiende mellom 18-21 år var gift. Denne andelen har sunket systematisk deretter, og nå er det bare 4 prosent som er gifte. Dette viser at tidlige ekteskaper aldri har vært særlig vanlig blant etterkommerne fra Pakistan, og at det blir stadig mer sjeldent. Det er klart flest etterkommere fra Pakistan, av andre etterkommergrupper av en viss størrelse forekommer tidlige ekteskaper bare blant dem med bakgrunn fra Tyrkia.

Figur 4. Andel gifte i aldersgruppen 18-21 år i årene 1998-2007. Etterkommere fra Pakistan. Kilde: Befolkningsstatistikk,

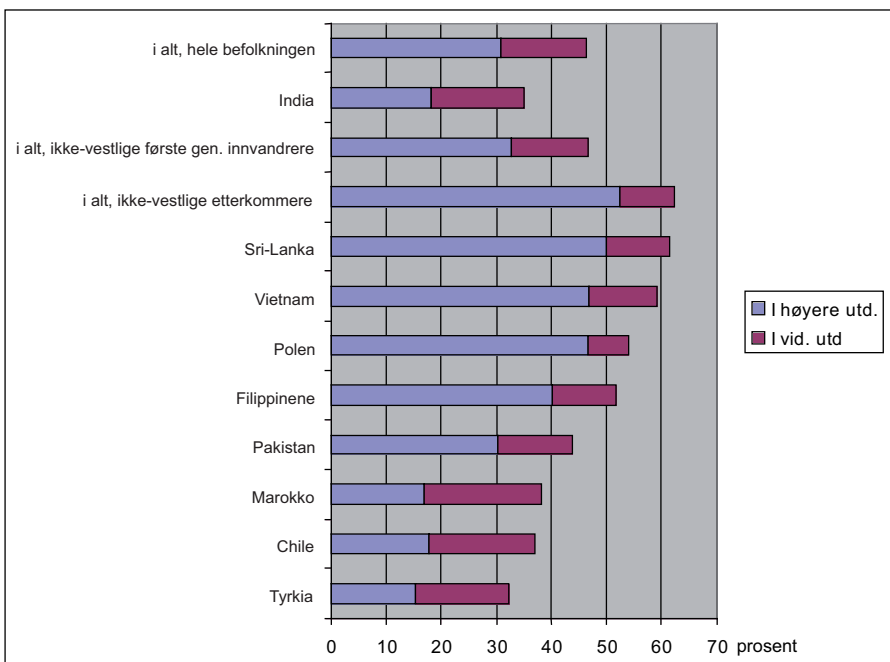
Etterkommerne gjør det bra på skolebenken ...

Dersom deltagelse i utdanningssystemet er et relevant mål på integrering, kan man si at integreringen av ikke-vestlige etterkommere har lyktes på dette området. Det er like vanlig blant ikke-vestlige etterkommere å ta utdanning som det er blant alle i Norge, både om vi ser på videregående og høyere utdanning.

Deltakelsen i videregående skole blant ikke-vestlige etterkommere i «videregående-alder» (16–18 år) er omtrent på høyde med gjennomsnittet for alle i denne alderen. Det er bare blant etterkommerne med bakgrunn fra Tyrkia (80 prosent), og i noen grad de med chilensk bakgrunn (86 prosent), at deltagelsen blant etterkommerne er lavere enn befolkningen i alt (91 prosent). Jenter i denne alderen, både blant alle i Norge og blant etterkommerne, deltar i litt større grad enn gutter.

Også blant de som er i den alderen hvor det er mest vanlig å ta høyere utdanning, 19–24 år, er deltagelsen blant ikke-vestlige etterkommere like høy som blant alle i denne alderen (46–47 prosent). Og etterkommerne deltar i langt større grad enn første generasjonsinnvandrere (35 prosent). Det er imidlertid stor variasjon innad i etterkommergruppa, fra India på topp med en samlet deltagelse på 62 prosent ned til Tyrkia på bunn med 32 prosent, hvorav halvparten fremdeles er i videregående skole. (For å unngå tall preget for mye av tilfeldigheter, har vi også her bare tatt med grupper hvor det er 70 etterkommere eller flere i alderen 19–24 år.)

Figur 5. Deltakelse i utdanningssystemet blant etterkommere fra 19–24 år. 1.10.1005. Prosent. Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

De fleste etterkommergrupper blir svært små dersom vi gir tall for menn og kvinner separat. I gruppene som er av en viss størrelse, ser vi at det er mer vanlig blant kvinner enn blant menn å sitte over bøkene ved høyskoler og universiteter, men bare blant de med marokkansk bakgrunn er kjønnsforskjellen større enn blant befolkningen i alt. Blant etterkommere i alderen 19–24 år både fra Marokko, Tyrkia og Chile er det relativt få menn under utdanning, og blant de som tar utdanning er flertallet på videregående nivå.

Ved sykesenga, ikke foran tavla

Velger ikke-vestlige etterkommere å studere andre fag enn andre? De mange ulike utdanningene som tilbys kan grupperes i ni grove fagfelt, som definert i tabell 2.¹ Som vi ser av tabellen, finner vi flest studenter i fagretningene økonomiske og administrative fag (kategori 4), naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (kategori 5) og helse-, sosial- og idrettsfag (kategori 6). Disse fagretningene er mest populære både blant minoritetsstudentene og blant alle studenter, men kategori 4 og 5 er relativt mer populære blant minoritetsstudentene enn blant studentene i alt. Få etterkommere har valgt å studere primærnæringsfag, samferdselsfag, eller å ta en eller annen form for lærerutdanning.

Figur 6 viser hvor sannsynlig det er at ikke-vestlige første generasjonsinnvandrere og etterkommere tar ulike studieretninger i forhold til alle i alderen 19–24 år. For å finne dette, har vi dividert andelen blant første generasjonsinnvandrere og etterkommere fra ikke-vestlige land som tar de ulike studieretningene på andelen blant befolkningen i alt. De søylene som overstiger 1 i figuren viser at innvandrere er overrepresenterte på studieretningen, mens de er underrepresenterte dersom søylen er lavere enn 1.

Figuren viser tydelig hvor underrepresenterte ikke-vestlige etterkommere og første generasjonsinnvandrere er i lærerutdanning. Det er bare halvparten så vanlig at disse gruppene studerer til å bli en eller annen form for lærer som at en blant alle i denne alderen gjør det. Det er kanskje mer alarmende at disse gruppene blir underrepresenterte bak kateteret, enn at de i mindre grad enn andre studerer primærnæringsfag eller samferdselsfag. Etterkommerne er overrepresentert i økonomiske og administrative fag og i «helse- sosial- og idrettsfag», noe første generasjon ikke er. (Vil du vite mer om innvandrernes studievalg, se Henriksen 2006.)

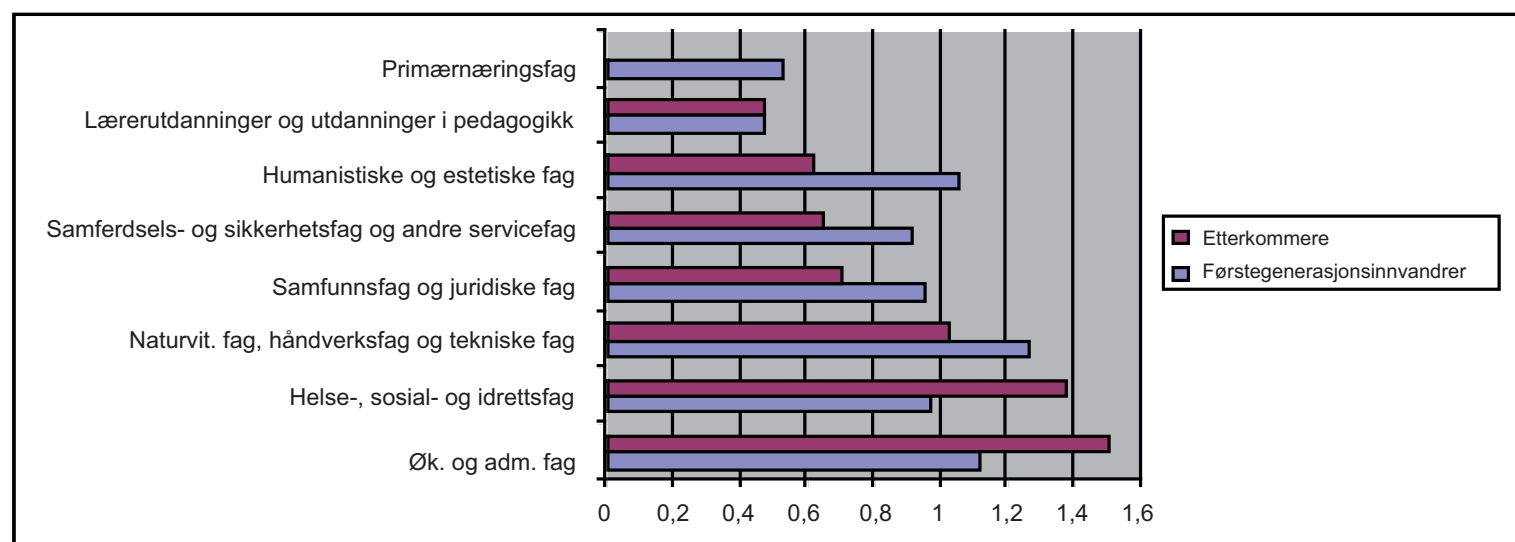
Og ikke så dårlig i arbeidslivet heller ...

Etterkommerne er fremdeles såpass unge at et mindretall har prøvd seg i arbeidslivet. Det gir derfor liten mening i å se på tall for hele arbeidsstyrken, det vil si de mellom 16–74 år, og sammenligne

Tabell 2. Personer 19–24 år i høyere utdanning, etter studieretning. Ikke-vestlige etterkommere og alle studenter. 1.oktober 2005.

	Antall studenter i alt	Antall etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn	Prosent som velger dette fagfeltet blant alle studenter	Prosent som velger dette fagfeltet blant etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn	Prosent etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn i prosent av studentkullet
Alle studenter	101 071	1 546	100,0 %	100,0 %	4,3 %
1 Humanistiske og estetiske fag	14 187	134	14,0 %	8,7 %	4,5 %
2 Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	11 747	88	11,6 %	5,7 %	2,1 %
3 Samfunnsfag og juridiske fag	16 385	175	16,2 %	11,3 %	4,1 %
4 Økonomiske og administrative fag	17 997	419	17,8 %	27,1 %	4,9 %
5 Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	18 164	286	18,0 %	18,5 %	5,5 %
6 Helse-, sosial- og idrettsfag	20 250	426	20,0 %	27,6 %	4,2 %
7 Primærnæringsfag	616	-	0,6 %	0,0 %	2,3 %
8 Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1 401	14	1,4 %	0,9 %	4,0 %
9 Uoppgitt fagfelt	324	4	0,3 %	0,3 %	4,9 %

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Figur 6. Relativ fordeling på studieretninger blant studenter (19–24 år). 1.10.2005.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

etterkommerne med førstegenerasjonsinnvandrere og alle i denne alderen. Det blir som å sammenligne epler og pærer. Man må heller sile ut de yngste gruppene i arbeidsstyrken. Ettersom mange yngre mennesker er i utdanning i stedet for, eller ved siden av, arbeid, bør man se på utdanningsaktivitet og sysselsettingsaktivitet under ett. Studier som er gjort vil dessuten i stor grad være preget av atferden til noen få grupper, da særlig etterkommere med pakistansk bakgrunn, slik vi så tidligere. Olsen (2006) har sett på andelen etterkommere i utdanning eller arbeid, og han diskuterer hvorvidt dette er ei marginalisert gruppe.

Tabell 3 viser aktivitetsnivået blant de mellom 16–19 år, 20–24 år og 25–29 år per 4. kvartal 2004. Det er først aldersgruppen 25 til 29 år hvor de aller fleste er gått over i jobb. Blant de uten innvandrerbakgrunn var hele 79 prosent i denne aldersgruppa registrert som sysselsatte, mens 6 prosent hadde utdanning som viktigste status, noe som til sammen gir 85 prosent aktive.

I gruppen av etterkommere var aktivitetsnivået blant de mellom 25–29 år noe lavere enn blant de som ikke er innvandrere. Andel sysselsatte var 65 prosent, mens 7 prosent var under utdanning. Til sammen var altså 72 prosent aktive i denne gruppen, 13 prosentpoeng færre enn blant de uten

innvandrerbakgrunn. Blant førstegenerasjon var andel sysselsatte og under utdanning henholdsvis 52 og 6 prosent, noe som i alt utgjør 58 prosent aktive. Dette er 14 prosentpoeng under etterkommerne og hele 27 prosentpoeng under majoritetsbefolkningen mellom 25 og 29 år.

I de yngre gruppene er aktivitetsnivået blant etterkommerne mer likt nivået blant de uten innvandrerbakgrunn. (For mer om sysselsetting blant etterkommere, se Olsen 2006.)

Figur 7 viser at etterkommerne fra ikke-vestlige land har sysselsettingsandel langt høyere enn innvandrerne fra samme region, men at det fortsatt er noe igjen før nivået for hele befolkningen er nådd. Forskjellen mellom innvandrere og etterkommere er særlig stor for de fra Afrika. Afrikaneres store problemer med å bli sysselsatt i Norge synes altså ikke å gå i arv til deres etterkommere. Det er få observasjoner innenfor alle gruppene her (med unntak av Asia), slik at tallene vil kunne endres mye fra år til annet, men grunntrekkene er likevel interessante nok til å vises fram.

Integreringen på rett vei?

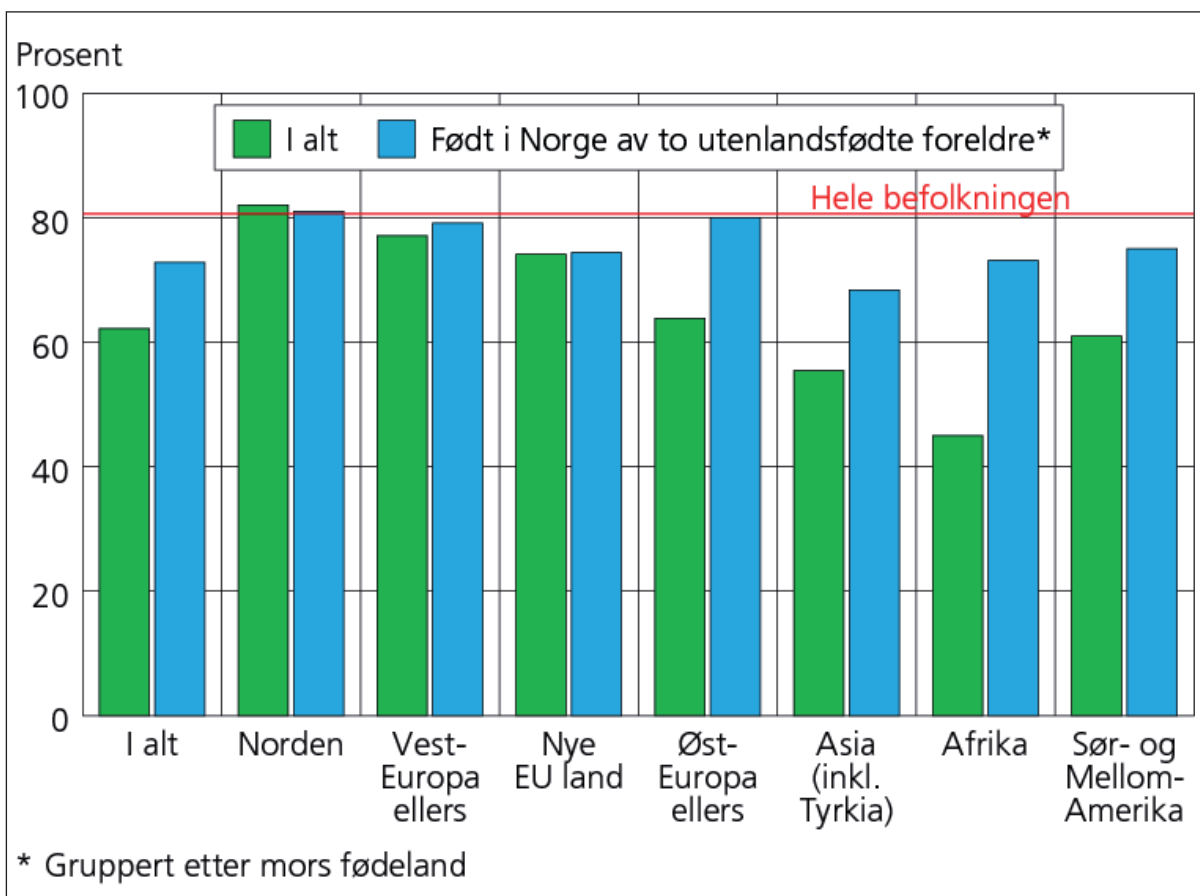
Vi har i denne artikkelen valgt å sette fokus på unge som er født i Norge av to foreldre som begge er innvandrere. Vi kunne også sett på unge som selv har innvandret, men deres vei inn i det norske samfunnet er i noen grad beskrevet i PLAN tidligere (Østby 2005). Det er på mange måter som ventet at det tar lang tid for personer som innvandrer til Norge fra helt andre himmelstrøk å bli så vant til norsk språk og lynne, til kulturelle koder og leve-måte. Man må gå ut fra at deres levekår og livsstil i sterkere eller mindre grad vil preges av deres bakgrunn, kanskje til de dør. Innvandreernes etterkommere vil også i noen grad måtte preges av deres foreldre, slik sosial og kulturell arv vil ha innflytelse for alle i Norge. Men dersom det store prosjektet om å integrere innvandrere skal være vellykket, må grunnleggende og ikke selvvalgte forskjeller i levekår bli borte fra én generasjon til den neste.

Nyere innvandring til Norge fra ikke-vestlige land startet omkring 1970, og det er dermed ikke så mange etterkommere som er blitt gamle nok til at vi med sikkerhet kan lese av lakmestesten for deres integrasjon. Men det vi kan se, sier oss at det er i ferd med å gå relativt bra på noen områder, som for utdanning. Det betyr ikke at etterkommerne ikke har noen problemer på utdanningsarenaen, men mange av disse synes det altså mulig å overkomme. Også forholdene på arbeidsmarkedet synes å gå seg til, selv om det fortsatt er tydelige forskjeller mellom majoritet og minoritet. I Norge er ens muligheter på arbeidsmarkedet i stor grad avhengig av utdanningsbakgrunn, og uten å være i arbeid er sannsynligheten for å havne i fattigdom stor. Hadde

Tabell 3. Andel sysselsatte og under utdanning, etter innvandringsbakgrunn og alder. 4. kvartal 2004. Prosent

	Personer 16-74 år i alt	16-19 år	20-24 år	25-29 år
Uten innvandrings- bakgrunn				
Sysselsatte	70,5	44,7	71,6	79,4
Under utdanning	5,8	48,1	15,1	6,2
Andel aktive i alt	76,3	92,8	86,7	85,6
Ikke-vestlige etterkommere				
Sysselsatte	53,3	32,4	65,9	65,3
Under utdanning	27,8	55,1	14,0	6,6
Andel aktive i alt	81,1	87,5	79,9	71,9
Ikke-vestlige første- generasjonsinnvandrere				
Sysselsatte	51,0	27,3	49,8	52,0
Under utdanning	6,5	44,5	12,9	5,7
Andel aktive i alt	57,5	71,8	62,7	57,7

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Figur 7. Sysselsatte første-generasjonsinnvandrere og etterkommere, 25–39 år etter landbakgrunn. 4. kvartal 2005. Prosent. Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

det vært store, og kanskje til og med økende forskjeller på disse arenaer, ville det ikke vært mulig å omtale integreringen i positive vendinger.

Demografisk atferd gir ikke et like klart bilde av tilnærming på alle områder, men igjen må vi minne om at det er litt for tidlig å trekke endelige konklusjoner. Etterkommerne gifter seg som mye eldre enn innvandrerne, men de har, i hvert fall de som kommer fra Pakistan og Tyrkia, en klar tendens til å gifte seg med en fra «gamlelandet», eller fra deres egen etniske gruppe allerede bosatt i Norge. Siden den dominerende start på samliv i Norge skjer ved å flytte sammen, ikke ved å gifte seg, kan en ikke finne noe godt gjennomsnitt for Norge for å sammenlikne giftemålsalder. Alder ved første fødsel er et entydig mål for familiestart. Da ser vi at alle norskfødte har samme andel som føder barn i ung alder, uavhengig av hvor deres foreldre igjen er født. Etterkommerne skiller seg på dette området klart fra foreldregenerasjonen.

Med dette utgangspunktet mener vi det er gode sjanser for at etterkommerne integrering i Norge vil vise seg å være på rett vei, også når de er så gamle at vi kan gi mer endelige svar.

Referanser:

- Aalandslid, Vebjørn (2007): *Innvandrerens demografi og levekår i 12 kommuner i Norge*. Rapporter 2007/24, Statistisk sentralbyrå.
- Daugstad, Gunlaug (2006). *Grenseløs kjærlighet? Familieinnvandring og ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*. Rapporter 2006/26, Statistisk sentralbyrå.
- Henriksen, Kristin (2006). Studievalg i innvandrerbefolkningen – bak apotekdisken, ikke foran tavla. *Samfunnsspeilet 4*, 2006, Statistisk sentralbyrå.
- Henriksen, Kristin (2007). *Fakta om 18 innvandrergupper i Norge*. Rapporter 2007/29, Statistisk sentralbyrå.
- Lie, Benedicte (2004): *Fakta om ti innvandregrupper i Norge*. Rapporter 2004/14, Statistisk sentralbyrå.
- Østby, Lars (red) (2004): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del I Levekår*, Rapporter 2004/65, Statistisk sentralbyrå.
- Østby, Lars (red) (2004): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*, Rapporter 2004/66, Statistisk sentralbyrå.
- Østby, Lars (2005): Myter og virkelighet om innvandring og integrering. PLAN nr 6/2005.
- Østby, Lars (2006): Hvor stor innvandrerbefolkning har egentlig Norge? *Samfunnsspeilet nr. 4*, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Note

1 I dette avsnittet skiller vi ikke mellom universitets- og høyskoleutdanning på lavere og høyere nivå. I statistikkgrunnlaget inkluderes alle mellom 19 og 24 år som var registrert som student ved en norsk høyskole eller universitet per 1. oktober 2005.